

Урок №14. Сприйняття

Прізвище та ім'я

Очікувані результати навчання

Мета уроку: сформувати уявлення про особливості візуального сприйняття людини, гештальт-принципи та розуміння різниці між суб'єктивним й об'єктивним сприйняттям у контексті наукових досліджень.

Цілі сталого розвитку:

Які цілі сталого розвитку (у порядку пріоритетності) опрацьовуємо на уроці:

- 4. Якісна освіта.

Очікувані результати для учнівства:

пояснює особливості візуального сприйняття людини та процес формування понять;

наводить приклади гештальт-принципів і пояснює їхню роль у сприйнятті образів;

розрізняє суб'єктивне та об'єктивне сприйняття;

пояснює вплив сприйняття для отримання об'єктивних даних у наукових дослідженнях.

1. Мотивація

У XVII столітті італійський художник Джузеппе Арчімбольдо створив серію портретів, які заворожують людей донині. Розгляньте портрети із серії "Пори року" та дайте відповіді на запитання.

- Що ви помітили спочатку?
- Що ви помітили потім?

Рис. 1. Весна, 1573 р.

Рис. 2. Літо, 1573 р.

Рис. 3. Осінь, 1573 р.

Рис. 4. Зима, 1573 р.

2. Повторення пройденого

Виконайте вправу та поясніть, на які властивості уваги вона спрямована? Відповідь поясніть.

3. Тобі може знадобитися

Гештальт — це цілісний образ, який формується у свідомості людини під час сприйняття об'єктів або явищ.

Сприйняття — це активний процес відображення людиною предметів і явищ, що безпосередньо діють на органи чуття.

Уява — процес створення образів раніше сприйнятих предметів/явищ.

Галюцинація — це відчуття, що виникають без подразника.

Ілюзія — це хибне сприйняття існуючого предмета.

Комунікація — з лат. «роблю спільним, поєдную» — це процес обміну інформацією.

Мовлення — це умовно-рефлекторна діяльність, де подразником виступає почуте, побачене, вимовлене людиною, у відповідь на який у центрі Верніке відбувається формування чуттєвого образу розуміння мови.

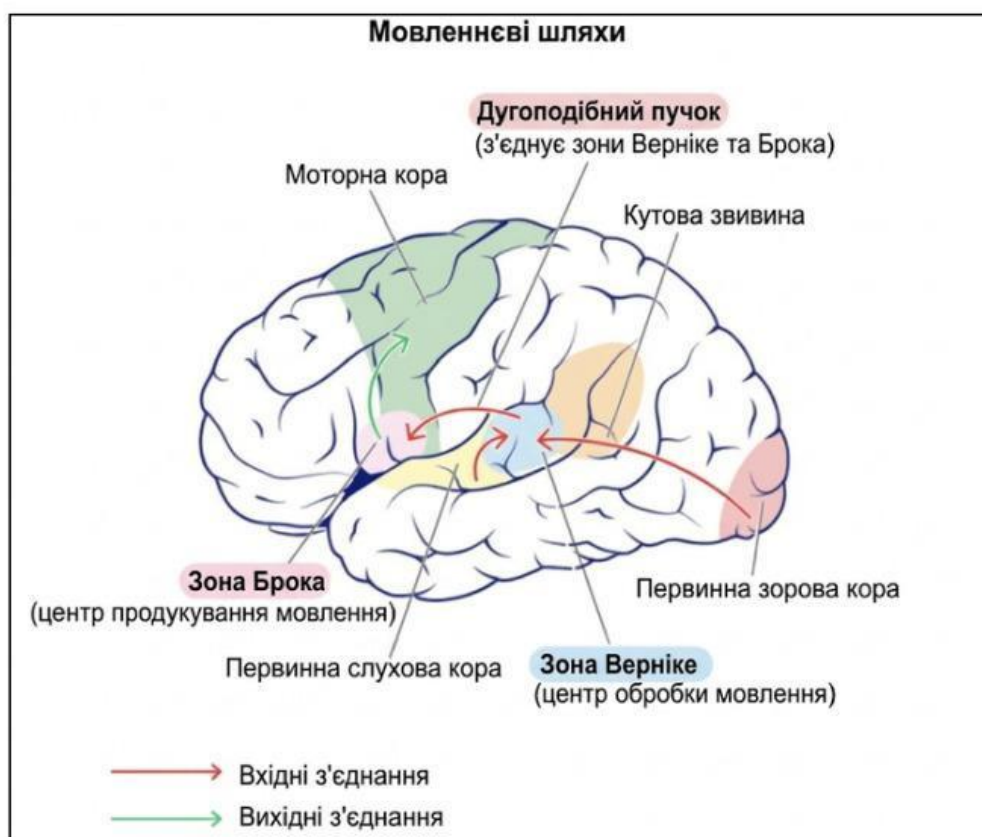

Рис. 5.

Як відбувається сприйняття світла людиною?

Подивіться фрагмент відео від ВШО "Зорова сенсорна система" з 13:00 до 14:45 про сприйняття світла.

<https://youtu.be/278cqcxXAeA?t=779>

Люди сприймають різні типи сигналів: зорові, слухові, дотикові, хімічні. Варто зазначити, що будь-який тип сигналу (світло, звук, запах тощо), що приходить до відповідного органу чуття людини завдяки рецепторам, перекодовується в електричний імпульс.

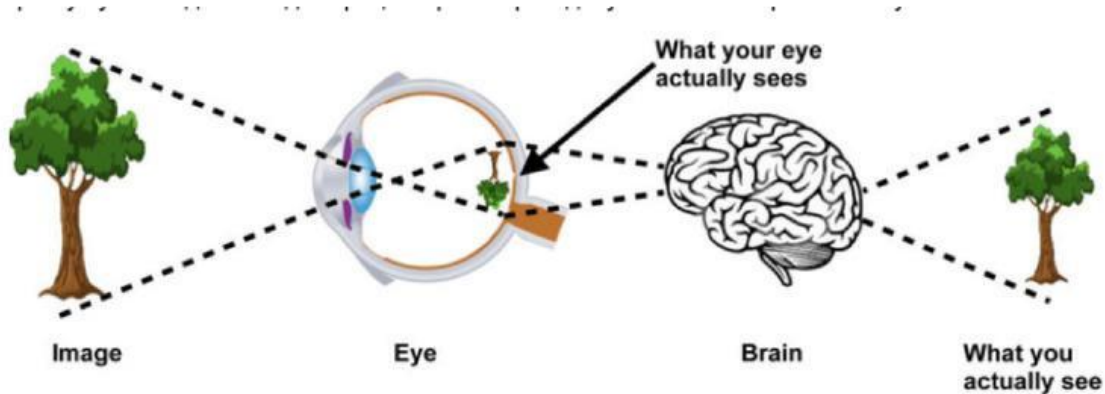

Рис. 6

7 гештальт-принципів:

- близькість (proximity) — об'єкти, розташовані близько, сприймаються як одна група;
- подібність (similarity) — люди групують подібні речі;
- закриття (closure) — поєднувати частини в одне ціле, замикаючи при цьому відсутні частини;
- симетрія та порядок (order/symmetry) — складні зображення сприймаються як прості та впорядковані, прагнучи до симетрії;
- безперервність (continuity) — плавно з'єднані лінії, люди схильні подовжувати, сприймати взаємопов'язаними;
- з'єднання (connection) — з'єднані елементи сприймаються як пов'язані між собою;
- фігура-фон (figure-ground) — мозок розділяє об'єкти на передній план (фігуру) та задній план (фон), виділяючи головне.

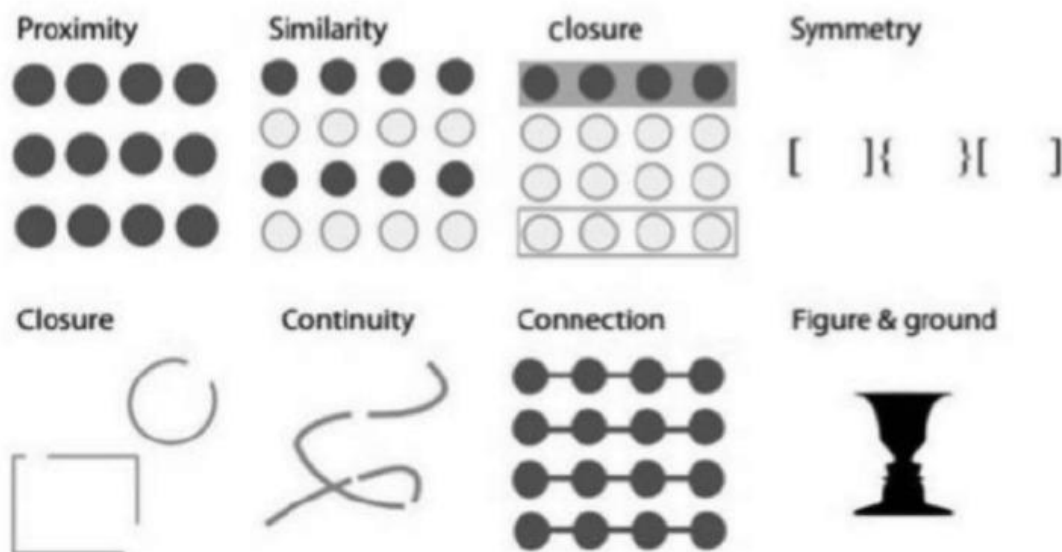

Рис. 7. Принципи гештальту

Джерело: https://www.researchgate.net/figure/Examples-showing-the-ten-Gestalt-principles-of-visual-perception_fig2_325988233

Когнітивні викривлення:

- чорно-біле мислення — сприйняття світу через крайнощі (“все або нічого”);
- катастрофізація — перебільшуються негативні наслідки подій;
- персоналізація — взяття відповідальності за все, що відбувається (“брати на себе функцію Бога”);
- узагальнення — на основі однієї події робиться висновок про всі подібні випадки;
- ментальний фільтр — фокусування на певних аспектах, зазвичай на негативних, ігноруючи позитивні;
- читання думок — безпідставні припущення про думки інших — “Я знаю що інші думають”;
- ефект якоря — прив’язка до першої отриманої інформації;
- ретроспективне викривлення — всі минулі події були передбачувані та очевидні, навіть якщо вони були непрогнозовані;
- помилка атрибуції — вчинки інших людей пояснювати на основі рис особистості, а свої — через зовнішні обставини;
- підтвердження — фільтрувати тільки ту інформацію, що відповідає переконанням, ігноруючи все інше.

Когнітивні упередження — це налаштування сприйняття на основі попереднього досвіду, ставлення.

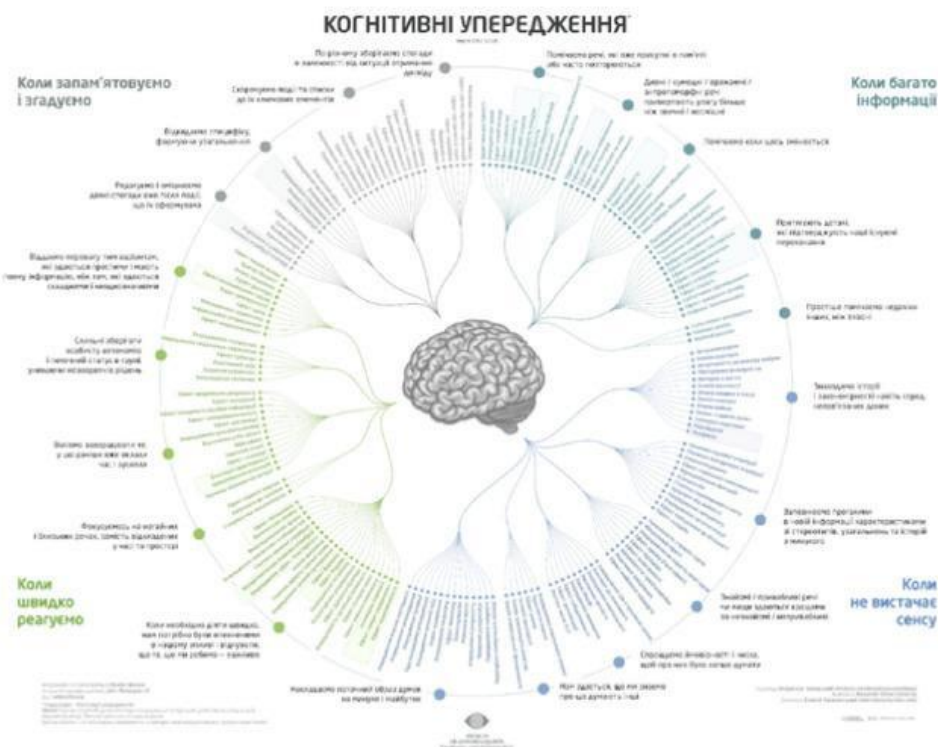

Рис. 8. Когнітивні упередження

На сприйняття людини впливає попередній досвід, ставлення людини (установки), емоційний стан, культура, контекст, мотивація та інтерпретація побаченого або почутого.

4. Життєва ситуація

4.1. Установіть відповідність між зображенням та гештальт-принципом використаним при його створенні:

1. Симетрія (Symmetry)

A.

2. Близькість (Proximity)

PARIS 2024

B.

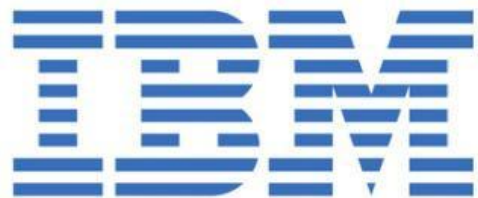
3. Закриття (Closure)

KÖLNER ZOO

C.

4. Безперервності (Continuity)

D.

5. Фігура-фон (Figure-ground)

E.

4.2. Оптичні ілюзії — це явища, коли наше зорове сприйняття реальності не відповідає її об'єктивним характеристикам. Геометричні ілюзії викликані неточністю сприйняття розмірів, форм, кутів або взаємного розташування елементів. Розгляньте геометричні ілюзії, наведені нижче та поясніть, що є об'єктивним (науково підтвердженим фактом) у цих ілюзії, а що є суб'єктивним (індивідуальним сприйняттям). Для порівняння розмірів ліній, користуйтеся лінійкою.

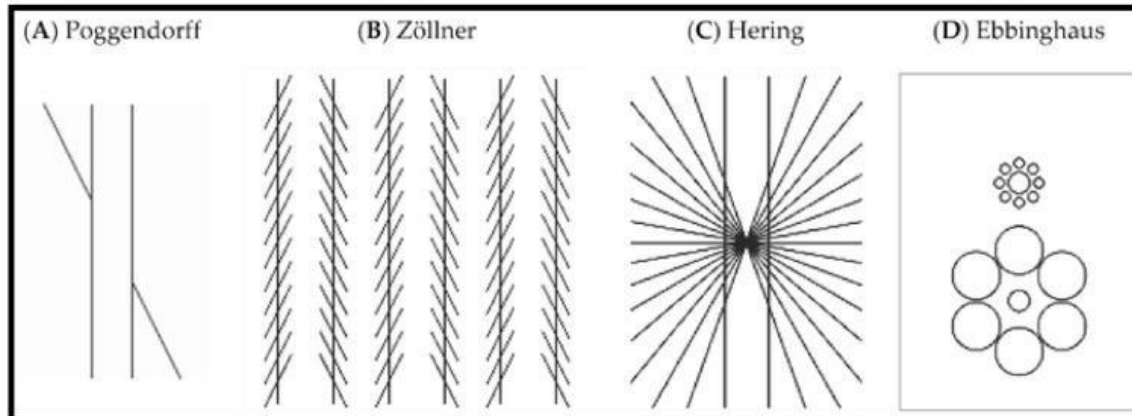

Рис. 9

	(A) Поггендорф	(B) Целльнер	(C) Герінг	(D) Еббінгауз
Суб'єктивне				
Об'єктивне				

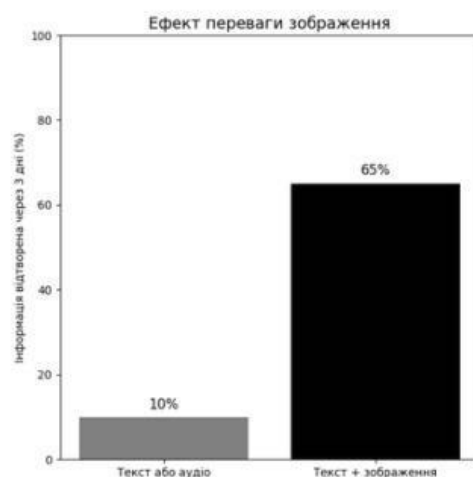
5. Попрактикуймо самостійно

Завдання 5.1.

Згідно з теорією подвійного кодування Аллана Пайвіо, ефект переваги зображення полягає в тому, що інформація, представлена у вигляді зображення, краще запам'ятовується порівняно з текстовою інформацією.

Це пов'язано з тим, що зображення активують як візуальну, так і вербальну систему сприйняття та, як наслідок, запам'ятовуються краще.

«Якщо інформація подається усно, люди запам'ятовують близько 10 %, перевірено через 72 години після впливу. Ця цифра зростає до 65%, якщо додати зображення».

Наведіть три приклади ситуацій із власного життя, які підтверджують або спростовують ефект переваги зображення:

Докази ефекту переваги зображення	Спростування ефекту переваги зображення

Запишіть три сфери, які використовують це когнітивне упередження:

Завдання 5.2.

Поміркуйте та розсортуйте твердження, що стосуються когнітивних викривлень та упереджень (одне твердження може стосуватись обох груп):

- ☐ А.Притаманні більшості людей.
- ☐ В.Зазвичай мають значний емоційний вплив (заряд).
- ☐ С.Людина з поїздки більше запам'ятала невдалі моменти з подорожі, ніж приємні, і тепер вважає, що вся поїздка була провальною.
- ☐ D.Хлопці не плачуть.
- ☐ Е.Вони ґрунтуються на соціальних переконаннях та досвіді.
- ☐ F.Людина купує певний бренд одягу, бо його рекламують відомі блогери, і здається, що він найкращий. G.Якщо одна людина з певної групи поводитися погано, ми схильні вважати всю групу такою.

Рефлексія

Для рефлексії вивченого матеріалу дайте відповіді на запитання:

Що нового ви дізналися про сприйняття людини?

Як ви можете застосувати ці знання в житті?

Чому сприйняття не завжди відповідає реальності?
